

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійного вивчення дисципліни "Фінансова санація та банкрутство
підприємств"
для студентів спеціальності 7.050201

Вінниця ВНТУ 2008

Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до самостійного вивчення дисципліни "Фінансова санація та банкрутство
підприємств"
для студентів спеціальності 7.050201

Затверджено Методичною радою Вінницького національного технічного університету як методичні вказівки для студентів спеціальності 7.050201. Протокол № 1 від 20 вересня 2007 р.

Вінниця ВНТУ 2008

Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни "Фінансова санація та банкрутство підприємств" для студентів спеціальності 7.050201 /Уклад.: В. В. Зянько, І. Ю. Єпіфанова, - Вінниця: ВНТУ, 2008. – 32 с.

Рекомендовано до видання Методичною радою Вінницького національного технічного університету Міністерства освіти і науки України

В методичних вказівках розглянуто зміст дисципліни „Фінансова санація та банкрутство підприємств” для студентів денної та заочної форм навчання, основні вимоги до написання контрольних робіт для студентів заочної форми навчання із дисципліни, питання до заліку, запропоновано тестові завдання та задачі, а також рекомендована література.

Укладачі: Віталій Володимирович Зянько
Ірина Юріївна Єпіфанова

Редактор: В. О. Дружиніна

Відповідальний за випуск зав. каф. к.е.н., доц. В. В. Зянько

Рецензенти: О. Й. Лесько, кандидат економічних наук, доцент
Л. М. Несен, кандидат технічних наук, доцент

Зміст

1 Вступ.....	4
2 Зміст лекційних занять дисципліни для студентів денної форми навчання.....	4
3 Зміст практичних занять з дисципліни для студентів денної форми навчання.....	6
4 Виконання самостійних практичних робіт	14
5 Зміст лекційних занять дисципліни для студентів заочної форми навчання.....	21
6 Зміст практичних занять з дисципліни для студентів заочної форми навчання.....	22
7 Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання.....	27
8 Питання до заліку із дисципліни „Фінансова санація та банкрутство підприємств”.....	29
9 Перелік рекомендованої літератури із дисципліни „Фінансова санація та банкрутство підприємств”	33

1 Вступ

Навчальна дисципліна “Фінансова санація та банкрутство підприємств” формує систему теоретичних знань та практичних навичок з питань функціонування інституту банкрутства в Україні та проведення фінансової санації підприємств.

Необхідність вивчення цієї дисципліни зумовлена тим, що за сучасної економічної системи банкрутство підприємств — нормальне явище. Із кожних 100 новостворених підприємств утримується на ринку не більше 20 — 30. У зв'язку із цим виникає необхідність своєчасного виявлення ознак банкрутства та його попередження. Одним із найкращих засобів запобігання банкрутству підприємства є фінансова санація.

Дисципліна „Фінансова санація та банкрутство підприємств” тісно пов'язана із такими дисциплінами, як фінанси, гроші та кредит, математика, фінансовий аналіз та звітність, антикризове управління.

Як навчальна дисципліна „Фінансова санація та банкрутство підприємств” розглядає особливості фінансового оздоровлення вітчизняних підприємств, виведення їх із кризового стану, процедуру банкрутства вітчизняних підприємств.

2 Зміст лекційних занять дисципліни для студентів денної форми навчання

Тема 1 Фінансова санація підприємства. Економічний зміст та порядок проведення

1. Фінансова криза на підприємстві та її симптоми.
2. Економічна сутність санації підприємств.
3. Класична модель фінансової санації.

Література: основна [1, 6, 7];
допоміжна [3, 5, 7].

Тема 2 Планування та фінансування санації підприємства

1. Прийняття рішення про проведення санації.
2. Порушення провадження у справі про банкрутство.
3. Забезпечення вимог кредиторів і мораторій задоволення вимог кредиторів.
4. Введення процедури розпорядження майном.
5. Санаційна спроможність підприємства. Введення процедур санації.

6. Прийняття рішення про ліквідацію підприємства.
7. Розробка і затвердження плану санації.

Література: основна [1, 6, 8];
допоміжна [5, 7].

Тема 3 Санаційний аудит

1. Сутність та основні завдання санаційного аудиту.
 2. Санаційна спроможність підприємства. Методи санаційного аудиту.
 3. Порядок проведення санаційного аудиту.
 4. Експертна оцінка запланованих санаційних заходів.
 5. Акт аудиторської перевірки.
- Література: основна [1, 2, 3, 5];
допоміжна [1, 2].

Тема 4 Розробка плану санації

1. Терміни проведення санації боржника, призначення керуючого санацією та його повноваження.
 2. Заходи щодо відновлення платоспроможності.
- Питання на СРС: Звіт керуючого санацією.
Література: основна [1, 3, 8];
допоміжна [3, 6, 7].

Тема 5 Фінансові джерела санації

1. Форми санації підприємств.
 2. Визначення потреби в капіталі для проведення санації.
 3. Забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві.
 4. Внутрішні джерела фінансової санації.
 5. Зовнішні джерела фінансової санації.
- Література: основна [1, 6, 7, 8];
допоміжна [1, 4, 5].

Тема 6 Мирова угода в процесі банкрутства

1. Мирова угода та строк її укладання.
 2. Умови та порядок укладання мирової угоди.
 3. Розгляд мирової угоди в арбітражному суді.
 4. Недійсність мирової угоди або її розірвання та наслідки невиконання мирової угоди.
- Література: основна [1, 7];
допоміжна [3, 7].

Тема 7 Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємства

1. Сутність поняття „банкрутство”.
 2. Законодавство, що регулює провадження у справах про банкрутство.
 3. Третейське регулювання господарських спорів.
 4. Функції законодавства про банкрутство. Суб’єкт банкрутства.
- Література: основна [1, 6, 8];
допоміжна [5, 7].

Тема 8 Врегулювання господарських спорів

1. Досудове регулювання господарських спорів.
 2. Заходи запобігання банкрутству боржника та позасудові процедури.
 3. Судові процедури, які застосовуються до боржника.
- Література: основна [1, 6, 8];
допоміжна [3, 4, 5].

Тема 9 Державна політика з питань банкрутства

1. Державна політика з питань банкрутства підприємства.
 2. Порядок оголошення підприємства банкрутом.
 3. Види банкрутства.
- Література: основна [1, 5, 7];
допоміжна [3, 4, 8, 9].

3 Зміст практичних занять з дисципліни для студентів денної форми навчання

Тема 1 Фінансова санація підприємства. Економічний зміст та порядок проведення

1. Фінансова криза на підприємстві та її симптоми.
2. Економічна сутність санації підприємств.
3. Нормативні матеріали про порядок здійснення санації.
4. Класична модель фінансової санації.
5. Термінологія.

Питання до обговорення: В чому полягає особливість сучасного трактування поняття „санація” у вітчизняному законодавстві.

Тести

1. До яких з факторів фінансової кризи відносять таке явище, як зменшення купівельної спроможності населення?
 - а) ендогенних;
 - б) екзогенних;
 - в) екзогенних та ендогенних.

2. До якого виду кризи відносять відсутність на підприємстві довгострокових перспектив розвитку?
 - а) ліквідності;
 - б) стратегічної;
 - в) прибутковості.

3. Оновлення та реконструкція основних засобів характеризує санаційні заходи:
 - а) організаційно-правового характеру;
 - б) виробничого характеру;
 - в) виробничо-технічного характеру.

4. Яке з двох понять є ширшим: санація чи реструктуризація?
 - а) реструктуризація;
 - б) санація;
 - в) дані поняття є ідентичними.

5. Дати означення поняття „фінансова санація”.
Література: основна [1, 6, 7];
допоміжна [3, 5, 7].

Тема 2 Планування та фінансування санації підприємства

1. Прийняття рішення про проведення санації.
2. Порушення справи про банкрутство підприємства. Подання заяви до господарського суду.
3. Введення мораторію на вимоги кредиторів.
4. Ведення процедури розпорядження майном.
5. Санаційна спроможність підприємства. Введення процедури санації.
6. Прийняття рішення про ліквідацію підприємства.
7. Розробка і затвердження плану санації.

Тести

1. Чи може з ініціативи фінансово-кредитної установи прийматись рішення про проведення санації?
 - а) так (аргументувати за яких умов);
 - б) ні.

2. У який термін після підготовчого засідання заявник подає до офіційних друкованих органів оголошення про порушення справи про банкрутство?

- а) п'ятиденний;
- б) місячний;
- в) десятиденний.

3. Мораторій на задоволення вимог кредиторів не розповсюджується на:

- а) зобов'язання щодо сплати податків і зборів;
- б) виплату заробітної плати;
- в) вимог із відшкодування збитків, що виникли у зв'язку з відмовою боржника від виконання зобов'язань.

4. Кінцевою метою фінансової санації суб'єкта господарювання є:

- а) відновлення платоспроможності;
- б) забезпечення прибутковості;
- в) забезпечення діяльності в довгостроковому періоді.

5. Ліквідаційна процедура підприємства не може перевищувати:

- а) дванадцяти місяців;
- б) шести місяців;
- в) вісімнадцяти місяців.

Література: основна [1, 6, 8];
допоміжна [5, 7].

Тема 3 Санаційний аудит

1. Сутність та основні завдання санаційного аудиту.
2. Методи санаційного аудиту.
3. Порядок проведення санаційного аудиту.
4. Експертне оцінювання запланованих санаційних заходів.
5. Акт аудиторської перевірки.

Тести

1. Головна мета санаційного аудиту:
 - а) оцінити достовірність наданих підприємством даних;
 - б) оцінити реальний стан підприємства;
 - в) оцінити санаційну спроможність підприємства.
2. Аналіз сильних та слабких сторін діяльності підприємства а також перспектив розвитку та наявних загроз отримав назву:
 - а) АВС- аналіз;
 - б) СОФТ- аналіз;
 - в) фінансовий аналіз.

3. Аудиторський висновок про санаційну спроможність підприємства приймається на підставі:

- а) експертизи даних;
- б) ідентифікації даних;
- в) розроблених рекомендацій.

4. Економічними ознаками санаційної спроможності є здатність підприємства до забезпечення:

- а) ділової активності, ліквідності, прибутковості;
- б) ліквідності, конкурентних переваг, прибутковості;
- в) прибутковості, ділової активності, фінансової стійкості.

5. Дати означення поняття „санаційний аудит”.

Література: основна [1, 2, 3, 5];

допоміжна [1, 2].

Тема 4 Розробка плану санації

- 1. Терміни проведення санації боржника.
- 2. Призначення керуючого санацією та його повноваження.
- 3. Заходи із відновлення платоспроможності.
- 4. Звіт керуючого санацією.

Тести

1. Максимальний строк санації складає:

- а) 12 місяців;
- б) 24 місяці;
- в) 18 місяців.

2. За якої умови керівник підприємства в законодавчому порядку усувається від керівництва підприємством і усі обов'язки щодо управління переходять до керуючого санацією?

а) при винесенні судом рішення про ухвалення проведення санації;

б) при поданні до Господарського суду плану санації;

в) при прийнятті рішення комітетом кредиторів про доцільність проведення санації.

3. Чи може керівник підприємства виконувати функції керуючого санацією?

- а) ні;
- б) так (за яких умов?).

4. Протягом якого терміну з дня ухвалення рішення про проведення санації керуючий санацією зобов'язаний надати комітету кредиторів план санації?

- а) одного місяця;
- б) двох тижнів;
- в) трьох місяців.

5. Ким остаточно затверджується план санації?

- а) комітетом кредиторів;
- б) Господарським судом;
- в) керуючим санацією.

Література: основна [1, 3, 8];

допоміжна [3, 6, 7].

Тема 5 Джерела фінансування санації

1. Реструктуризація як форма санації підприємств, форми реструктуризації.
2. Зміст та форми проведення корпоративної реструктуризації.
3. Продаж в процедурі санації майна боржника як цілісного майнового комплексу.
4. Продаж в процедурі санації частини майна боржника.
5. Визначення потреби в капіталі для проведення санації.
6. Забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві.
7. Внутрішні джерела фінансової стабілізації.
8. Зовнішні джерела фінансової стабілізації

Тести

1. Максимальний строк санації складає:

- а) 12 місяців;
- б) 24 місяці;
- в) 18 місяців.

2. До якої форми реструктуризації відносять такий захід, як зміна асортименту продукції підприємства?

- а) корпоративної;
- б) фінансової;
- в) виробництва;
- г) активів.

3. До якої форми реструктуризації відносять такий захід, як збільшення Статутного капіталу підприємства?

- а) корпоративної;
- б) фінансової;
- в) активів.

4. До яких джерел санації відносять збільшення Статутного капіталу?

- а) внутрішніх;
- б) зовнішніх.

Література: основна [1, 6, 7, 8];
допоміжна [1, 4, 5].

Тема 6 Мирова угода в процесі банкрутства

1. Мирова угода: сутність та строк її укладання.
2. Умови та порядок укладання мирової угоди.
3. Розгляд мирової угоди в Господарському суді.
4. Недійсність мирової угоди або її розірвання та наслідки невиконання мирової угоди.

Тести

1. На якій стадії розгляду справи про банкрутство може бути прийнято рішення про укладання мирової угоди?

а) після проведення підготовчого засідання Господарського суду;

- б) після прийняття рішення про проведення санації боржника;
- в) на будь-якій стадії.

2. У якому з випадків вважається прийнятим рішення про укладання мирової угоди зі сторони кредиторів?

а) всі кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника, висловили письмову згоду на укладення мирової угоди;

б) всі кредитори висловили письмову згоду на укладення мирової угоди;

в) більшість кредиторів, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника, висловили письмову згоду на укладання мирової угоди.

3. До якої черги задоволення вимог кредиторів відносять вимоги до сплати податків і зборів?

- а) першої;
- б) другої;
- в) третьої;
- г) четвертої;
- д) п'ятої.

4. Яким чином спрямовуються кошти на задоволення вимог кредиторів?

- а) у черговості по мірі їх виникнення;
- б) у чоговості передбаченій законодавчо;
- в) у будь-якій черговості.

5. Дати означення поняття „мирова угода”.

Література: основна [1, 7];

допоміжна [3, 7].

Тема 7 Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємства

1. Сутність поняття „банкрутство”.

2. Законодавство, що регулює провадження у справах про банкрутство.

3. Третейське регулювання господарських спорів.

4. Функції законодавства про банкрутство. Суб'єкт банкрутства.

Тести

1. Головною функцією розгляду справи про банкрутство є:

- а) відновлення платоспроможності боржника;
- б) задоволення вимог кредиторів;
- в) оголошення підприємства банкрутом.

2. Яким є загальний строк позовної давності щодо захисту прав на відшкодування основного боргу, встановлений чинним законодавством?

- а) три роки;
- б) шість місяців;
- в) один рік.

3. Хто може виступати суб'єктом банкрутства?

- а) відокремлені філії;
- б) фізичні особи;
- в) зареєстровані у відповідному порядку юридичні особи.

4. За якого з наведених видів банкрутства підприємство не є неплатоспроможним?

- а) технічного;
- б) фіктивного;
- в) навмисного.

5. Якими є ознаки критичної неплатоспроможності?

а) відсутність прибутку та значення коефіцієнта покриття менше 1,5;

б) відсутність прибутку та значення коефіцієнта забезпеченості активами менше 0,2;

в) значення коефіцієнта покриття менше 1,5 та коефіцієнта забезпеченості активами менше 0,2.

Література: основна [1, 6, 8];

допоміжна [5, 7].

Тема 8 Врегулювання господарських спорів

1. Досудове регулювання господарських спорів.
2. Заходи запобігання банкрутству боржника та позасудові процедури.
3. Судові процедури, які застосовуються до боржника.

Тести

1. У чому полягає досудове регулювання спорів між підприємствами?

- а) у зверненні кредитора до дебітора із претензією;
- б) у будь-якому зверненні кредитора до дебітора із претензією щодо боргу;
- в) у письмовому зверненні кредитора до дебітора із претензією.

2. Протягом якого терміну від дня одержання має бути розглянута претензія?

- а) будь-якого терміну;
- б) одного місяця;
- в) двох тижнів.

3. Система заходів, що здійснюються під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом та його ліквідації, спрямована на оздоровлення фінансово-господарського стану боржника, а також задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу та (або) зміну організаційно-правової й виробничої структури боржника отримала назву:

- а) мирова угода;
- б) розпорядження майном боржника;
- в) санація.

Література: основна [1, 6, 8];
допоміжна [3, 4, 5].

Тема 9 Державна політика з питань банкрутства

1. Державна політика з питань банкрутства підприємства.
2. Порядок оголошення підприємства банкрутом.
3. Види банкрутства.

Література: основна [1, 7, 5];
допоміжна [3, 4, 8, 9].

4 Виконання самостійних практичних робіт

Виконання самостійних практичних робіт спрямоване на вироблення у студентів навичок самостійно на підставі аналізу фінансового стану підприємства робити висновок про наявність ознак фінансової неспроможності, виявляти ознаки санаційної спроможності та формулювати пропозиції і рекомендації щодо покращення фінансового стану підприємства.

Протягом триместру студентами денної форми навчання передбачається виконання двох самостійних практичних робіт відповідно до п'ятого та до дев'ятого тижнів навчального триместру, коли вивчається дисципліна. Виконання самостійних робіт є обов'язковим, і без їх наявності студент не є допущеним до заліку.

Самостійна практична робота виконується студентом на аркушах А4 або в учнівському зошиті. Робота виконується розбірливим почерком або за допомогою комп'ютерних засобів. При використанні комп'ютерних засобів самостійна практична робота оформляється на одній стороні стандартного аркуша формату А4 (210×420 мм), інтервал – 1,5; шрифтом Times New Roman № 14.

Самостійна практична робота 1 „Санаційний аудит”

Завдання

1. За даними фінансової звітності розрахувати та проаналізувати показники, наведені в таблицях 1 та 2 з точки зору прибутковості та платоспроможності підприємства.

Таблиця 1 - Основні фінансово-економічні показники та коефіцієнти

Коефіцієнти	Нормативне значення	Фактичне значення	
		Попередній період	Звітний період
1	2	3	4
Коефіцієнт покриття	>1,5		
Коефіцієнт забезпечення власними коштами	>0,2		
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2		
Коефіцієнт автономії	>0,5		
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1		
Показник фінансового левереджу	зменшення		
Маневреність власного капіталу	>0,3		
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	збільшення		

Продовження таблиці 1

1	2	3	4
Час обороту оборотних активів	зменшення		
Коефіцієнт оборотності запасів	збільшення		
Час обороту запасів	зменшення		
Чистий прибуток, тис. грн.	збільшення		

Таблиця 2 - Основні показники господарської діяльності (тис. грн.)

Показники	Значення		Зміна значень	
	Попередній рік	Звітний рік	Абсолютна	Темп приросту
Загальна вартість майна				
Рентабельність витрат, %				
Чистий дохід				
Собівартість реалізованої продукції				
Валовий прибуток (збиток)				
Чистий прибуток (збиток)				
Фактична наявність власних обігових коштів (робочий капітал)				
Виробничі запаси і витрати:				
- виробничі запаси				
- незавершене виробництво				
- готова продукція				
- товари				
Дебіторська заборгованість в цілому, в т.ч.				
- за товари, роботи та послуги				
- резерв сумнівних боргів				
Кредиторська заборгованість, в т.ч.				
- за товари, роботи, послуги				
- по бюджету				
- із заробітної плати				
- з авансів				
- зі страхування				
- з учасниками				
- із внутрішніх розрахунків				
Знос основних засобів, %				
Фондовіддача				

2. У випадку, якщо підприємство є неплатоспроможним та/або неприбутковим, на основі даних таблиці 2 розробити заходи щодо відновлення платоспроможності та прибутковості. Якщо ж підприємство є ліквідним та прибутковим, запропонувати резерви покращення його фінансово-господарської діяльності.

Теоретична інформація для виконання завдання

Усі показники, наведені в таблиці 1, розраховуються відповідно до Методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій від 27 червня 1997 р. на підставі форм фінансової звітності № 1 „Баланс” та № 2 „Звіт про фінансові результати”. При цьому, оскільки аналіз проводиться за два роки, усі дані, які беруться із Балансу, знаходяться як середньорічні, тобто шляхом визначення середньоарифметичного значення.

Для зручності в таблиці 1 наведені нормативні значення показників.

Проводячи аналіз отриманих даних доцільно порівняти їх із рекомендованими нормативними значеннями та визначити якою є динаміка їх зміни: позитивною чи негативною.

В першу чергу варто звернути увагу на показники, які характеризують платоспроможність підприємства, тобто коефіцієнт покриття та абсолютної ліквідності, на показники, які характеризують забезпеченість підприємства робочим капіталом, а також на фінансові результати діяльності підприємства.

Крім того, необхідно проаналізувати фінансову стійкість підприємства, тобто його здатність самостійно фінансувати діяльність. Даний аналіз також є доцільним при формуванні рекомендацій у випадку доцільності залучення нових кредитів та позик.

Особливу увагу під час проведення аналізу доцільно звернути на розміри дебіторської та кредиторської заборгованостей та співвіднести їх.

На підставі даних таблиці 2 необхідно розробити заходи щодо покращення фінансового стану підприємства, особливо щодо показників із таблиці 1, значення яких є нижчим за нормативні або ж мають негативну динаміку зміни.

Самостійна практична робота 2 **Визначення імовірності банкрутства підприємства**

Завдання

1. Визначити імовірність банкрутства підприємства відповідно до вітчизняного законодавства.
2. Визначити імовірність банкрутства відповідно до західних методик.
3. Порівняти отримані результати та зробити висновки.

Теоретична інформація для виконання завдання

1. Визначення імовірності банкрутства відповідно до вітчизняного законодавства.

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства імовірність банкрутства підприємства оцінюється в залежності від того, який рівень платоспроможності на підприємстві.

Поточною неплатоспроможністю може характеризуватися фінансовий стан будь-якого підприємства, якщо на конкретний момент через випадковий збіг обставин тимчасово суми наявних у нього коштів і високоліквідних активів недостатньо для погашення поточного боргу, що відповідає законодавчому визначенню як неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати грошові зобов'язання перед кредиторами після настання встановленого строку їх сплати, у тому числі із заробітної плати, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше, як через відновлення платоспроможності.

Економічним показником **ознак поточної платоспроможності (Пп)** при наявності простроченої кредиторської заборгованості є різниця між сумою наявних у підприємства грошових коштів, їх еквівалентів та інших високоліквідних активів і його поточних зобов'язань, що визначається за формулою:

$$\text{Пп} = A_{040} + A_{045} + A_{220} + A_{230} + A_{240} - П_{620} \quad (1)$$

де A_{040} , A_{045} , A_{220} , A_{230} , A_{240} - відповідні рядки активу балансу;

$П_{620}$ - підсумок IV розділу пасиву балансу.

Від'ємний результат алгебраїчної суми зазначених статей балансу свідчить про поточну неплатоспроможність суб'єкта підприємницької діяльності.

Фінансовий стан підприємства, у якого на початку і в кінці звітного кварталу мають місце ознаки поточної неплатоспроможності, відповідає законодавчому визначенню боржника, який неспроможний виконати свої грошові зобов'язання перед кредиторами, у тому числі зобов'язання щодо

сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), протягом трьох місяців після настання встановленого строку їх сплати.

Ознаки критичної неплатоспроможності, що відповідають фінансовому стану потенційного банкрутства, мають місце, якщо на початку і в кінці звітного кварталу, що передував поданню заяви про порушення справи про банкрутство, мають місце ознаки поточної неплатоспроможності, а коефіцієнт покриття (Кп) і коефіцієнт забезпечення власними засобами (Кз) у кінці звітного кварталу менше їх нормативних значень — 1,5 і 0,1 відповідно.

Коефіцієнт покриття характеризує достатність оборотних коштів підприємства для погашення своїх боргів і визначається за формулою:

$$Кп = A_{260} : П_{620}, \quad (2)$$

де A_{260} - підсумок II розділу активу балансу.

Коефіцієнт забезпечення власними засобами характеризує наявність власних оборотних коштів у підприємства, необхідних для його фінансової сталості, і визначається за формулою:

$$Кз = (П_{380} - A_{080}) : A_{260} \quad (3)$$

де $П_{380}$ — підсумок розділу I пасиву балансу;

A_{080}, A_{260} - підсумки I і II розділів активу балансу відповідно.

Якщо в кінці звітного кварталу хоча б один із зазначених коефіцієнтів (Кп або Кз) перевищує його нормативне значення або протягом звітного кварталу спостерігається їх зростання, перевага повинна надаватися позасудовим заходам відновлення платоспроможності боржника або його санації в процесі провадження справи про банкрутство.

Якщо протягом терміну, встановленого планом санації боржника, забезпечується позитивний показник поточної платоспроможності і перевищення нормативного значення коефіцієнта покриття (1,5) при наявності тенденції до зростання рентабельності, платоспроможність боржника може вважатися відновленою (відсутні ознаки потенційного банкрутства).

Якщо за підсумками року коефіцієнт покриття менше 1 і підприємство не отримало прибутку, то такий його фінансовий стан характеризується ознаками надкритичної неплатоспроможності, коли задоволення визнаних судом вимог кредиторів можливе не інакше, як через застосування ліквідаційної процедури.

Наявність **ознак надкритичної неплатоспроможності** (за підсумками року коефіцієнт покриття менше одиниці за відсутності прибутку) відповідає фінансовому становищу боржника, коли він, відповідно до Закону, зобов'язаний звернутися в місячний строк до арбітражного суду з заявою про порушення справи про банкрутство,

тобто, коли задоволення вимог одного або кількох кредиторів призведе до неможливості виконання його грошових зобов'язань в повному обсязі перед іншими кредиторами.

З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу у прибутково працюючого суб'єкта підприємницької діяльності і вжиття випереджувальних заходів, спрямованих на запобігання банкрутству, проводиться систематичний експрес-аналіз фінансового стану підприємств (фінансовий моніторинг) за допомогою коефіцієнта Бівера.

Коефіцієнт Бівера розраховується як відношення різниці між чистим прибутком і нарахованою амортизацією до суми довгострокових і поточних зобов'язань за формулою:

$$Кб = (\Phi_{220} - \Phi_{260}) : (\Pi_{480} + \Pi_{620}), \quad (4)$$

де Кб — коефіцієнт Бівера;

Φ_{220} і Φ_{260} - чистий прибуток і амортизація, наведені у рядках 220 і 260 форми № 2 "Звіт про фінансові результати" відповідно;

Π_{480} і Π_{620} - довгострокові і поточні зобов'язання (підсумки розділів III і IV).

Ознакою формування незадовільної структури балансу є такий фінансовий стан підприємства, у якого протягом тривалого часу (1,5 — 2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2, що відображає небажане скорочення частки прибутку, яка направляється на розвиток виробництва. Така тенденція в кінцевому випадку призводить до незадовільної структури балансу, коли підприємство починає працювати в борг і його коефіцієнт забезпечення власними засобами стає меншим 0,1.

2. Західні методики

Модель Альтмана. При побудові індексу Альтман досліджував 66 підприємств, половина з яких збанкрутувала в період 1946 - 1945р., а половина працювала успішно, і 22 аналітичних коефіцієнти, які могли бути корисні для прогнозування можливого банкрутства. З цих показників він відібрав п'ять найбільш значущих і побудував багатофакторне регресійне рівняння:

$$Z = 1,2 K_{об} + 1,4 K_{нп} + 3,3 K_p + 0,6 K_{п} + 1,0 K_{в}, \quad (5)$$

де $K_{об}$ — частка оборотних засобів у активах;

$K_{нп}$ — рентабельність активів, обчислена за нерозподіленим прибутком;

K_p — рентабельність активів, обчислена за прибутком від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

$K_{п}$ — коефіцієнт покриття за ринковою вартістю власного капіталу, тобто відношення ринкової вартості акціонерного капіталу (вся ринкова

вартість акцій підприємства) до короткострокових зобов'язань (для підприємств, що не емітують акцій, цей коефіцієнт розраховується, виходячи з величини статутного фонду і додаткового капіталу з урахуванням ставки дисконтування вартості акцій аналогічних підприємств);

K_v – віддача всіх активів.

Коефіцієнти 1,2; 1,4; 3,3; 0,6; 1,0 – вибрано емпірично в результаті аналізу великої кількості підприємств.

Залежно від значення Z прогнозується можливість банкрутства:

- до 1,8 – дуже висока;
- від 1,81 до 2,7 – висока;
- від 2,8 до 2,9 – можлива;
- понад 3,0 – дуже низька.

За деякими джерелами, точність прогнозування банкрутства згідно з цією моделлю становить 95%.

Модель Романа Ліса. Для оцінки фінансового стану підприємства у 1972 р. Роман Ліс отримав таку формулу:

$$Z = 0,063 X_1 + 0,092 X_2 + 0,057 X_3 + 0,001 X_4, \quad (6)$$

де X_1 – частка оборотних активів в активах ;

X_2 – рентабельність активів, розрахована за операційним прибутком;

X_3 – рентабельність активів, розрахована за нерозподіленим прибутком;

X_4 – співвідношення власного та залученого капіталу.

Граничне значення для цієї моделі дорівнює 0,037.

Модель Тафлера. Британський вчений Тафлер запропонував в 1977 р. чотирифакторну прогнозну модель. Типова модель для аналізу компаній, акції яких котируються на біржах, приймає форму:

$$Z = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4, \quad (7)$$

де X_1 – рентабельність короткострокових зобов'язань за операційним прибутком;

X_2 – частка оборотних активів в поточних зобов'язаннях;

X_3 – частка короткострокових зобов'язань в активах;

X_4 – оборотність активів.

Якщо величина Z -рахунку більше 0,3, то це свідчить, що у фірми непогані довгострокові перспективи, а якщо менше 0,2, то банкрутство більш ніж ймовірно.

5 Зміст лекційних занять дисципліни для студентів заочної форми навчання

Тема 1 Економічний зміст та порядок здійснення санації. Процес санації та схема порушення справи

1. Фінансова криза на підприємстві та її ознаки.
 2. Економічна сутність санації підприємств.
 3. Класична модель фінансової санації.
 4. Порушення провадження у справі про банкрутство.
 5. Забезпечення вимог кредиторів і мораторій задоволення вимог кредиторів.
 6. Введення процедури розпорядження майном.
 7. Санаційна спроможність підприємства. Введення процедур санації.
 8. Розробка і затвердження плану санації.
- Література: основна [1, 3, 5, 7, 8];
допоміжна [3, 5, 7].

Тема 2 Санаційний аудит. Розробка плану санації

1. Сутність та основні завдання санаційного аудиту.
 2. Санаційна спроможність підприємства.
 3. Порядок проведення санаційного аудиту.
 4. Терміни проведення санації боржника, призначення керуючого санацією та його повноваження.
 5. Заходи щодо відновлення платоспроможності.
- Література: основна [1, 2, 3, 5];
допоміжна [1, 2].

Тема 3 Фінансові джерела санації. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємства

1. Форми санації підприємств.
 2. Забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві.
 3. Джерела фінансової санації.
 4. Сутність поняття „банкрутство”. Законодавство, що регулює провадження у справах про банкрутство.
 5. Мирова угода в процесі розгляду справи про банкрутство.
 6. Третейське регулювання господарських спорів.
 7. Функції законодавства про банкрутство. Суб’єкт банкрутства.
- Література: основна [1, 3, 6, 7, 8].
допоміжна [1, 4, 6, 7].

6 Зміст практичних занять з дисципліни для студентів заочної форми навчання

Тема 1 Розробка плану санації. Фінансові джерела санації

1. Терміни проведення санації боржника.
2. Призначення керуючого санацією та його повноваження.
3. Заходи щодо відновлення платоспроможності.
4. Звіт керуючого санацією.
5. Реструктуризація як форма санації підприємств, форми реструктуризації.
6. Зміст та форми проведення корпоративної реструктуризації.
7. Продаж в процедурі санації майна боржника як цілісного майнового комплексу.
8. Продаж в процедурі санації частини майна боржника.
9. Визначення потреби в капіталі для проведення санації.
10. Забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві.
11. Внутрішні джерела фінансової стабілізації.
12. Зовнішні джерела фінансової стабілізації

Тести

1. Максимальний строк санації складає:
 - а) 12 місяців;
 - б) 24 місяці;
 - в) 18 місяців.

2. За якої умови керівник підприємства в законодавчому порядку усувається від керівництва підприємством і всі обов'язки щодо управління переходять до керуючого санацією?
 - а) при винесенні судом рішення про ухвалення проведення санації;
 - б) при поданні до Господарського суду плану санації;
 - в) при прийнятті рішення комітетом кредиторів про доцільність проведення санації.

3. Чи може керівник підприємства виконувати функції керуючого санацією?
 - а) ні;
 - б) так (за яких умов?).

4. Протягом якого терміну з дня ухвалення рішення про проведення санації керуючий санацією зобов'язаний надати комітету кредиторів план санації?
 - а) одного місяця;

- б) двох тижнів;
- в) трьох місяців.

5. Ким остаточно затверджується план санації?

- а) комітетом кредиторів;
- б) Господарським судом;
- в) керуючим санацією.

6. Максимальний строк санації складає:

- а) 12 місяців;
- б) 24 місяці;
- в) 18 місяців.

7. До якої форми реструктуризації відносять такий захід, як зміна асортименту продукції підприємства?

- а) корпоративної;
- б) фінансової;
- в) виробництва;
- г) активів.

8. До якої форми реструктуризації відносять такий захід, як збільшення Статутного капіталу підприємства?

- а) корпоративної;
- б) фінансової;
- в) виробництва;
- г) активів.

9. До яких джерел санації відноситься збільшення Статутного капіталу?

- а) внутрішніх;
- б) зовнішніх.

Література: основна [2, 3, 4, 6];
допоміжна [3, 5, 7, 8].

Тема 2 Мирова угода в процесі банкрутства

1. Мирова угода: сутність та строк її укладання.
2. Умови та порядок укладання мирової угоди.
3. Розгляд мирової угоди в Господарському суді.
4. Недійсність мирової угоди або її розірвання та наслідки невиконання мирової угоди.

Тести

1. На якій стадії розгляду справи про банкрутство може бути прийнято рішення про укладання мирової угоди?

- а) після проведення підготовчого засідання Господарського суду;
- б) після прийняття рішення про проведення санації боржника;
- в) на будь-якій стадії.

2. У якому з випадків вважається прийнятим рішення про укладання мирової угоди зі сторони кредиторів?

- а) всі кредитори, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника, висловили письмову згоду на укладання мирової угоди;
- б) всі кредитори висловили письмову згоду на укладання мирової угоди;
- в) більшість кредиторів, вимоги яких забезпечені заставою майна боржника, висловили письмову згоду на укладання мирової угоди.

3. До якої черги задоволення вимог кредиторів відносять вимоги щодо сплати податків і зборів?

- а) першої;
- б) другої;
- в) третьої;
- г) четвертої;
- д) п'ятої.

4. Яким чином спрямовуються кошти на задоволення вимог кредиторів?

- а) у міру їх виникнення;
- б) у черговості, передбаченій законодавчо;
- в) у будь-якій черговості.

5. Дати визначення поняття „мирова угода”.

Література: основна [1, 3, 6];
допоміжна [3, 5, 7].

Тема 3 Санаційний аудит. Врегулювання господарських спорів

1. Сутність та основні завдання санаційного аудиту.
2. Методи санаційного аудиту.
3. Порядок проведення санаційного аудиту.
4. Експертне оцінювання запланованих санаційних заходів.
5. Акт аудиторської перевірки.
6. Третейське врегулювання господарських спорів.
7. Досудове врегулювання господарських спорів.
8. Заходи запобігання банкрутству боржника та позасудові процедури.
9. Судові процедури, які застосовуються до боржника.

Тести

1. Головна мета санаційного аудиту:
 - а) оцінити достовірність наданих підприємством даних;
 - б) оцінити реальний стан підприємства;
 - в) оцінити санаційну спроможність підприємства.

2. Аналіз сильних та слабких сторін діяльності підприємства а також перспектив розвитку та наявних загроз отримав назву:
 - а) АВС- аналіз;
 - б) СОФТ- аналіз;
 - в) фінансовий аналіз.

3. Аудиторський висновок про санаційну спроможність підприємства приймається на підставі:
 - а) експертизи даних;
 - б) ідентифікації даних;
 - в) розроблених рекомендацій.

4. Економічними ознаками санаційної спроможності є здатність підприємства до забезпечення:
 - а) ділової активності, ліквідності, прибутковості;
 - б) ліквідності, конкурентних переваг, прибутковості;
 - в) прибутковості, ділової активності, фінансової стійкості.

5. Дати означення поняття „санаційний аудит”.

6. Головною функцією розгляду справи про банкрутство є:
 - а) відновлення платоспроможності боржника;
 - б) задоволення вимог кредиторів;
 - в) оголошення підприємства банкрутом.

7. Яким є загальний строк позовної давності стосовно захисту прав на відшкодування основного боргу, встановлений чинним законодавством?
 - а) три роки;
 - б) шість місяців;
 - в) один рік.

8. Хто може виступати суб'єктом банкрутства?
 - а) відокремлені філії;
 - б) фізичні особи;
 - в) зареєстровані у відповідному порядку юридичні особи.

9. За якого із наведених видів банкрутства підприємство не є неплатоспроможним?

- а) технічного;
- б) фіктивного;
- в) навмисного.

10. Якими є ознаки критичної неплатоспроможності?

- а) відсутність прибутку та значення коефіцієнта покриття менше 1,5;
- б) відсутність прибутку та значення коефіцієнта забезпеченості активами менше 0,2;
- в) значення коефіцієнта покриття менше 1,5 та коефіцієнта забезпеченості активами менше 0,2.

11. У чому полягає досудове регулювання спорів між підприємствами?

- а) у зверненні кредитора до дебітора із претензією;
- б) у будь-якому зверненні кредитора до дебітора із претензією щодо боргу;
- в) у письмовому зверненні кредитора до дебітора із претензією.

12. Протягом якого терміну від дня одержання має бути розглянута претензія?

- а) будь-якого терміну;
- б) одного місяця;
- в) двох тижнів.

Література: основна [1, 2, 3, 5, 7];
допоміжна [1, 2, 8, 9].

Тема 4 Фіктивне банкрутство фірми

1. Сутність поняття „банкрутство”.
2. Законодавство, що регулює провадження у справах про банкрутство.
3. Державна політика з питань банкрутства підприємства.
4. Порядок оголошення підприємства банкрутом.
5. Види банкрутства.

Література: основна [1, 2, 5, 6, 8];
допоміжна [3, 5, 7].

7 Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання

Виконання контрольної роботи з дисципліни „Фінансова санація та банкрутство підприємств” передбачає відповідь студентом на два теоретичні питання та два практичні завдання.

Виконання контрольної роботи здійснюється на основі індивідуального завдання, отриманого студентом. Тематика контрольних робіт затверджується на початку навчального року на кафедрі „Фінанси та кредит” і щорічно оновлюється.

Контрольна робота має бути зареєстрована до початку заліково-екзаменаційної сесії у деканаті та на кафедрі. У разі, якщо робота виконана неналежним чином, тобто існують зауваження щодо її змісту, вона повертається на доопрацювання.

Захист контрольної роботи здійснюється відповідно до запланованих навчальною частиною консультацій із дисципліни „Фінансова санація та банкрутство підприємств”.

У разі відсутності контрольної роботи або без її зарахування студент не допускається до складання заліку із дисципліни.

Контрольна робота оформляється в учнівському зошиті на 12-18 сторінок розбірливим почерком або друкується за допомогою комп'ютерних засобів (обсяг – 10-15с.). У друкованому варіанті текст розташовується на одній стороні стандартного аркуша формату А4 (210×420 мм), інтервал – 1,5 шрифтом Times New Roman №14. У випадку виконання контрольної роботи на аркуші формату А4 контрольна робота повинна бути скріплена належним чином (за допомогою степлера, а не скріпок).

Структура контрольної роботи:

1. Індивідуальне завдання.
2. Розкриття змісту отриманого завдання.
3. Список використаних літературних джерел.

Зміст контрольної роботи повинен відповідати виданому індивідуальному завданню. При виконанні роботи студент має дати повну та чітку відповідь на всі поставлені питання.

Для того, щоб повністю висвітлити поставлені питання, перед написанням контрольної роботи студент має опрацювати рекомендовану літературу із дисципліни „Фінансова санація та банкрутство підприємств”. В процесі опрацювання літератури студентом узагальнюється та систематизується теоретична інформація з дисципліни та формується зміст роботи, який може мати розгорнений вигляд.

Лише після вивчення та систематизації необхідної інформації студент приступає до написання роботи.

Практичні завдання контрольної роботи стосуються проведення

санаційного аудиту окремої частини фінансової діяльності підприємства, а також визначення імовірності банкрутства підприємства на підставі фінансової звітності.

Для того, щоб виконати практичне завдання із санаційного аудиту, доцільним є опрацювання Методики проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій, в якій розглядаються етапи та послідовність аналізу окремих сторін діяльності підприємства. Після проведення аналізу студентом має бути запропонований висновок.

Друге практичне завдання передбачає розрахунок та аналіз імовірності банкрутства підприємства за такими показниками: коефіцієнт Бівера, рентабельність активів, фінансовий левередж, коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом, коефіцієнт покриття.

Коефіцієнт *Бівера* визначається за формулою:

$$K_6 = \frac{(\text{ЧП} - A)}{(\text{ДЗ} + \text{ПЗ})}, \quad (8)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства;

A – сума нарахованої амортизації;

ДЗ, ПЗ – відповідно довгострокові та поточні зобов'язання підприємства.

Ознакою формування незадовільної структури балансу є такий фінансовий стан підприємства, у якого протягом тривалого часу (1,5 - 2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2, що відображає небажане скорочення частки прибутку, яка направляється на розвиток виробництва. Така тенденція в кінцевому випадку призводить до незадовільної структури балансу, коли підприємство починає працювати в борг і його коефіцієнт забезпечення власними засобами стає менше 0,1.

Рентабельність активів визначається за формулою:

$$P_a = \frac{\text{ЧП}}{A} \times 100\%. \quad (9)$$

Позитивне значення показника рентабельності активів свідчить про наявність на підприємстві чистого прибутку. В цілому вважається, що на підприємстві даний показник має складати 6-8%.

Коефіцієнт фінансового левереджу визначається за формулою:

$$K_{\text{фл}} = \frac{\text{ДЗ}}{A} \quad (10)$$

Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом:

$$K_{\text{покр а}} = \frac{BK - HA}{OA}, \quad (11)$$

де BK – власний капіталу підприємства;

HA – необоротні активи;

OA – оборотні активи.

Коефіцієнт покриття визначається за формулою:

$$K_{\text{п}} = \frac{OA}{ПЗ}, \quad (12)$$

де OA – оборотні активи

При цьому отримані результати необхідно рівняти із китичними значеннями показників, наведеними в таблиці (3), та зробити висновок про імовірність банкрутства.

Таблиця 3 - Система показників діагностики банкрутства підприємств за методикою У. Бівера

Показник	Значення показників		
	стійкий фінансовий стан	за 5 років до банкрутства	за 1 рік до банкрутства
Коефіцієнт Бівера	0,4-0,45	0,17	-0,15
Рентабельність активів	6-8	4	-22
Фінансовий леведж	≥37	≥50	≥80
Коефіцієнт покриття активів чистим оборотним капіталом	0,4	≥0,3	0,06
Коефіцієнт покриття	≥3,2	≥2	≥1

8 Питання до заліку із дисципліни „Фінансова санація та банкрутство підприємств”

1. Фінансова криза на підприємстві та її симптоми.
2. Економічна сутність санації підприємств.
3. Класична модель фінансової санації.
4. Порушення провадження у справі про банкрутство.
5. Забезпечення вимог кредиторів і мораторій задоволення вимог кредиторів.
6. Процедура розпорядження майном боржника.

7. План санації.
8. Сутність та основні завдання санаційного аудиту.
9. Санаційна спроможність підприємства.
10. Порядок проведення санаційного аудиту.
11. Санаційний аудит виробничо-господарської діяльності підприємства.
12. Санаційний аудит власного капіталу.
13. Санаційний аудит ліквідності активів підприємства та його платоспроможності.
14. Санаційний аудит позичкового капіталу та кредиторської заборгованості.
15. Санаційний аналіз ділової активності.
16. СОФТ-аналіз.
17. Експертне оцінювання запланованих санаційних заходів.
18. Акт аудиторської перевірки.
19. Терміни проведення санації боржника, призначення керуючого санацією та його повноваження.
20. Заходи щодо відновлення платоспроможності.
21. Звіт керуючого санацією.
22. Реструктуризація як засіб фінансового оздоровлення боржника.
23. Продаж в процедурі санації майна боржника як цілісного майнового комплексу, продаж в процедурі санації частини майна боржника.
24. Мирова угода і строк її укладання.
25. Умови укладання мирової угоди.
26. Недійсність мирової угоди або її розірвання, наслідки невиконання мирової угоди.
27. Визначення потреби в капіталі для проведення санації.
28. Забезпечення фінансової рівноваги на підприємстві.
29. Внутрішні джерела фінансової стабілізації.
30. Зовнішні джерела фінансової стабілізації.
31. Сутність поняття "банкрутство".
32. Законодавство, що регулює провадження у справах про банкрутство.
33. Функції законодавства про банкрутство. Суб'єкт банкрутства.
34. Порядок оголошення підприємства банкрутом.
35. Заходи запобігання банкрутству боржника та позасудові процедури.
36. Судові процедури щодо боржника.
37. Фіктивне, умисне та приховане банкрутство.
38. Основні методи визначення імовірності банкрутства.

9 Перелік рекомендованої літератури із дисципліни „Фінансова санація та банкрутство підприємств”

Основна:

1. Закон України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" від 14.05.1992 №2343-ХІІ із змінами та доповненнями.
2. Положення про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації. Затверджено наказом Міністерства фінансів України від 26.01.2001р.
3. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій. Затверджено наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 21.03.1999 р. №37.
4. Методика розробки планів реструктуризації державних підприємства та організацій. Затверджено наказом Агентства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій від 02.06.97р. №73
5. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства. Затверджено Міністерством економіки України від 17 січня 2001 р.
6. Копилук О. І., Штангрет А. М. Фінансова санація та банкрутство підприємства: Нав. пос. для студентів ВНЗ/ МОН України – К.: ЦУЛ, 2005.
7. Мозенкова О. В. Банкрутство і санація підприємства: теорія і практика кризового управління. – Харків: ВД "ІНЖЕК", 2003. – 272 с.
8. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств. -К.: КНЕУ, 2000.

Допоміжна:

1. Реформування системи банкрутства в Україні. Агентство з питань банкрутства / за ред. О. Г. Тарасенка. – К.: Преса України, 2000.
2. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий: учебник.- Минск: ООО "Новое знание", 1999 - 688 с.
3. Бланк И. А. Финансовый менеджмент. - К.: Ника-Центр, Эльга, 2002.
4. Манойленко О. В. Особливості реструктуризації великомасштабних промислових підприємств в Україні // Актуальні проблеми економіки. – 2006. - № 3. – С. 3-10
5. Фінанси підприємств: Підручник/за ред. А. М. Поддєрьогіна. - 3-тє вид. - К.: КНЕУ, 2000. - 460 с.
6. Фокіна Н. Л. Методика виявлення загрози банкрутства підприємств за оцінкою показників фінансового стану // Актуальні проблеми економіки – 2003- № 2 – С.76-79.
7. Хотомлянський О. Л., Знахуренко П. А. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства // Фінанси України. – 2007. - № 1. – С. 111-113

Навчальне видання

Методичні вказівки до самостійного вивчення дисципліни
"Фінансова санація та банкрутство підприємств" для студентів
спеціальності 7.050201

Укладачі: Віталій Володимирович Зянько

Ірина Юріївна Єпіфанова

Оригінал-макет підготовлено І. Ю. Єпіфановою

Науково-методичний відділ ВНТУ
Свідоцтво Держкомінформу України
серія ДК № 746 від 25.01.2001
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95, ВНТУ

Підписано до друку

Формат 29,7×42^{1/4}

Друк різнографічний

Тираж прим.

Зам. №

Гарнітура Times New Roman

Папір офсетний

Ум. друк. арк.

Віддруковано в комп'ютерному інформаційно-видавничому центрі
Вінницького національного технічного університету
Свідоцтво Держкомінформу України
серія ДК № 746 від 25.01.2001
21021, м. Вінниця, Хмельницьке шосе, 95, ВНТУ